

4. Ікона Покрова Пресвятої Богородиці: значення і історія. URL: <https://politeka.net/ua/news/society/514682-ikona-pokrov-presvyatoj-bogoroditsy-znachenie-i-istoriya/> (дата звернення: 22.10.2019).

5. Покрова Пресвятої Богородиці. Ближче до Бога. URL: <https://traditions.in.ua/kalendarni-sviata/osinnii-tsykl/180-pokrovu-presviatoi-bogorodytsi> (дата звернення: 22.10.2019).

6. Покрова – свято весіль, матері, воїнів і прощення. Релігія в Україні, міркуй разом з нами. URL: <https://www.religion.in.ua/main/bogoslovyya/2078-pokrova-svyatovesil-materi-voyniv-i-proshhennya.html> (дата звернення: 22.10.2019).

7. Шедеври українського іконопису XII-XIX ст. / [теги Касьяненко К.]. – Київ, 1999 URL: <https://leonardo-studio.livejournal.com/25183.html> (дата звернення: 22.10.2019).

Мельничук О.П.

студент,

Науковий керівник: Черепанин М.В.

доктор мистецтвознавства, професор,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ В БАЯННО-АКОРДЕОННОМУ МИСТЕЦТВІ 2 ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Баян – це інструмент, на якому можна майстерно виконати все: фольклор, джаз, класику, сучасну музику як соло, так і в ансамблі та оркестрі. Зараз активно розширився жанровий діапазон репертуару – від музики бароко, через обробки й транскрипції, до авангардних композицій, котрих чекають як виконавці, так і слухачі. Створені українськими авторами твори ввійшли до концертного та виконавського репертуару багатьох зарубіжних баяністів [5].

Мета статті визначити засади українського професійного баянного мистецтва для дітей як цілісної системи, що об'єднує історико-культурні, музично-виконавські, жанрово-стильові сфери її функціонування.

У процесі становлення і розвитку народного інструментального виконавства в Україні були такі основні етапи:

- напівпрофесійний етап (перша половина XIX ст. – злам 1920-1930-х років);
- зародження професіоналізму (1940-1950 роки);
- завершення професіоналізації (1950-1960);
- академізація баянного мистецтва (70-90 роки XX століття) новітнього рівня музичного мислення (відповідно, і мови) [4].

Більш детально розглянемо період другої половини XX століття. Репертуар виконавців-напівпрофесіоналів, як і перших професійних баяністів, складала пісні, танці, перекладення творів для інших музичних інструментів. Відзначимо виконавців-педагогів, які зробили значний внесок у перекладання, транскрипції музики для баяна, а також заснували свої власні школи гри: М. Давидов, М. Оберюхтін, А. Семешко, В. Подгорний, О. Назаренко. У баянній літературі є твори, написані для інших музичних інструментів, перекладені для баяна: Й.С. Бах «Інвенції», «Добре темперований клавір», «Сонати» Д. Скарлаті та В.А. Моцарта, «Пори року» А. Вівальді, «Віденські вальси» Й. Штрауса, п'єси П. Чайковського, Д. Кабалевського, І. Дунаєвського [1].

Завжди важливу роль виконувало аматорське музикування, яке згодом стає поштовхом для створення професійного баянного мистецтва для дітей. Активний його розвиток відбувається в середині XX ст. Саме тоді відкриваються перші відділення народних інструментів з класами баяна в початковій і середній ланках системи музичної освіти. Вітчизняні баяністи в різні періоди розвитку баянної літератури для дітей користувалися традиційними посібниками «Школи гри на баяні», «Початкових курсів гри на баяні».

У баянному мистецтві важливу роль виконують інструментальні прийоми гри, що увиразнюють інтонаційне оновлення музично-виразних засобів XX ст. Коли вже вдалося опанувати виборну систему баяна, це дозволило суттєво розширити баянний репертуар дітей завдяки більш якісним перекладам. Також створюється оригінальна музика, у якій спостерігається значне ускладнення виразально-технічних засобів. Перші видання нотної літератури для виборних інструментів були здійснені представником української баянної школи С. Чапкієм у 1961 році для дітей [4].

Українська баянна література для дітей – це міцна основа для підготовки висококваліфікованих концертних виконавців,

інтерпретаторів різноманітних творів, а також конкурентоспроможних фахівців у галузі професійного баянного мистецтва. У різні періоди вітчизняні баяністи користувалися традиційними посібниками «Школи гри на баяні», «Початкових курсів гри на баяні».

Цікавим є факт, що в 50-60-ті роки ХХ століття значний внесок до баянного репертуару для дітей зробили композитори, які не володіли цим інструментом. Знову відчувається аматорське втручання, але вони відчували необмежені можливості баяна. Це такі композитори як В. Підвала, Ю. Шамо, Г. Ляшенко, Ю. Іщенко. Репертуар баяністів складали п'єси, створені для інших інструментів, що ставали матеріалом для перекладів з «готовою» системою лівої клавіатури [6]. Професійні композитори України у значній мірі досягли успіху завдяки тісній співпраці з європейськими музикантами.

Багато перекладів для баяна створив М. Різоль. Це пісенно-танцювальні зразки традиційної народної культури слов'янських народів «Перепілонька», «Розпрягайте хлопці, коні», «Повій, вітре», «Румунський весняний хоровод», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Ніч яка місячна», «Цвіте терен», «Несе Галя воду», «Концертна п'єса на буковинські теми», варіації на тему української народної пісні «Дощик», «Українські народні пісні», «Українські народні танці», «Полонез», «Словацька полька», «Чардаш» [3].

Важливу роль у розвитку баянної культури відіграла діяльність видатних вітчизняних музикантів-баяністів різних поколінь М. Різоль, С. Грінченка, А. Семешка, В. Рунчака, О. Міщенко та педагогів М. Оберюхтіна, М. Давидова, І. Яшкевича, О. Назаренка, А. Сташевського [7].

Вітчизняні педагоги й композитори визначають основні стилістичні напрями розвитку дитячого баянно-акордеонного репертуару, які відповідають вимогам сучасної музичної освіти: «Дитячий альбом № 2» К. Мяскова, «Дитяча сюїта» № 1 («Пори року») А. Білошицького (1980).

В. Тищик досліджуючи баянну літературу для дітей зазначає, що ознаками академізації баянного мистецтва є: розширення жанрово-стильового діапазону оригінальної музики для баяна; звернення композиторів до поліфонічних жанрів; створення сонатних циклів. Особливого значення набуває виконавська майстерність – винахідлива гра з тембром, застосування нетрадиційних прийомів гри на баяні, що значно розширюють його виразні і технічні властивості. Поступово склався фонд дитячого баянного репертуару з оригінальних творів

українських композиторів, що сприяє формуванню у дітей свідомого і зацікавленого ставлення до музичної культури свого народу [7].

Таким чином, ми виявили історико-культурний, музично-виконавський і жанрово-стильовий аспекти становлення баянного мистецтва для дітей, що відбувається завдяки розвитку спеціальної музичної освіти. Баянна література для дітей надзвичайно важлива: змінюються покоління, розвивається їхній потенціал, збільшуються можливості в розвитку баянного мистецтва. Отже, період другої половини ХХ століття істотно вплинув на розвиток баянного мистецтва і впливали на нього не лише професіонали в своїй галузі, а й вагомий внесок здійснили аматори.

Список використаних джерел:

1. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) [Текст] : підруч. для вищ. та сер. муз. навч. закл. / М.А. Давидов. – К.: Муз. Україна, 2004. – 240 с.
2. Душний А.В. Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва [Текст] : довідник / А. Душний. – Дрогобич : Посвіт, 2010. – 216 с.
3. Іванов Є.В. Гармоніки, баяни, акордеони (Духовні та матеріальні аспекти функціонування в музичній культурі України ХІХ-ХХ ст.): навчальн. пос. для вищих закладів мистецтв і освіти [Текст] / Є. Іванов. – Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2002. – 70 с.
4. Князев В.Ф. Еволюція виконавської техніки в українській баянній школі (друга половина ХХ століття) [Текст] : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / В.Ф. Князев. – К.: НМАУ імені П. Чайковського, 2005. – 20 с.
5. Пахомов А.В. Гармошка как музыкальный инструмент [Текст] / А.В. Пахомов // Сборник работ Комиссии по исследованию и усовершенствованию гармоник. – М.: Гимн, 1928. – С. 51-56.
6. Семешко А.А. Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ-ХХІ століть [Текст] : довідник / А. Семешко. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2009. – 244 с.
7. Тищик В. Розвиток баянного мистецтва для дітей в Україні: історичні передумови та сучасні тенденції // Вісник ХДАДМ. – 2017. – № 4. – С. 131-135.